

ЧИТАЦЬКІ ІНТЕРЕСИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті розглядається проблема ролі читання художньої літератури для формування особистості молодшого школяра. На матеріалі дослідження виявлені читацькі інтереси дітей, місце читання в проведенні вільного часу школярами.

Література є одним із чинників суспільного виховання: виховання совісті, моралі, загальної людської культури, інтелігентності.

Зміни в сферах нашого суспільства безпосередньо впливають на літературну освіту школярів. А тому питання інтересу до читання молодших школярів, місце книги в системі виховного впливу на учнів особливо гостро постало в останні роки.

З метою вивчення читацьких інтересів молодших школярів та їх батьків, рівня їх читацької культури, місця книги в їхньому житті, виявлення впливу школи на розвиток читацької самостійності учнів молодшого шкільного віку використані методи - бесіди, анкети, експерименту, спостереження тощо. Робота ця проводилась нами під час педпрактики студентів III курсу факультету підготовки вчителів початкових класів в школах м. Житомира та області.

Результати досліджень свідчать про те, що лише частина дітей (38%) читає багато, вважає читання своїм улюбленим заняттям. Творами, що викликають особливий інтерес, залишаються казки (2-3 кл.), оповідання (4 кл.). Менше молодші школярі захоплюються поезією, низьким виявився інтерес до науково-пізнавальної літератури. Тривогу викликає те, що значна частина учнів на запитання "Чим ти любиш займатися у вільний час?" відповідала: "Дивитись телевізор", причому перегляд телепередач займає в середньому 2-2,5 години в день. 25% опитуваних учнів у вільний час "гуляють".

У значної частини школярів (23%) відсутня елементарна бібліографічна грамотність. Цей недолік проявився в неувважності до авторів прочитаних творів, у неточності передачі назви книги, в невмінні самостійно вибрати книгу за її основними ознаками. Оскільки чітка система читання відсутня, багато учнів при виборі літератури для позакласного читання керується випадковими порадами або вибирає навмання книгу. Так, за порадою вчителя вибирають книги лише 33% опитаних, за порадою бібліотекаря - 21%. Судження школярів про прочитану книгу часто виявляються стандартними, позбавленими почуття, особистісного ставлення. Відставання емоційності, культури почуттів від рівня інтелектуального розвитку проявляються досить часто у процесі опитування. Тим часом відомо, що знання, не зігріті почуттями, творчо не перероблені, залишаються холодними, мертвими знаннями й на духовність особистості не впливають. Звідси висновок: у таких учнів немає справжнього читацького інтересу, такого потягу до читання, яке викликає співчуття, співпереживання, робить процес читання творчим.

Анкетування, проведене серед батьків, на жаль, теж не залишає оптимістичного враження, приводить до сумних роздумів. Не всі батьки розуміють, що інтерес до книги, перші читацькі навички закладаються саме в сім'ї, вони не надають серйозного значення розвитку дитини таким могутнім засобом впливу, як книга. Нерідко, перевіряючи щоденник, навіть сумлінні батьки не цікавляться тим, що читає син чи донька, чи є дитина читачем бібліотеки. Предметом нашого дослідження стало й те, що і як читають самі батьки. В результаті опитувань виявилось, що лише 39% опитаних читають регулярно, решта - від випадку до випадку або зовсім не читають. 77% опитаних читають в основному пригодницькі та детективні твори; українська та зарубіжна класика, а також сучасні твори з глибокою соціальною тематикою поступаються розважальним жанрам. Зрозуміло, що невміння дорослих по-справжньому читати і сприймати прочитане, невміння вибрати книгу для читання - це багато в чому результат слабкого керівництва читанням у дитячі та юнацькі роки. З другого боку, за таких умов учителям важко зараз сподіватися на реальну допомогу батьків у справі формування читацької самостійності школярів.

Звичайно, в ситуації, що склалася, є свої об'єктивні причини. У тих складних економічних умовах, у яких знаходиться наша держава, батькам часто не до читання. Однак навіть незначний вільний час, який мають дорослі, часто витрачається непродуктивно. У книги, яка довго була основним джерелом інформації та популярним засобом дозвілля, з'явилися могутні суперники. Ними стали телебачення, відео. Біля телевізора проводять більшу частину вільного часу батьки, тут же й діти, часто без розбору, дивляться всі передачі підряд.

Так книга поволі відсувається на задній план... Тим часом постійне спілкування з книгою є не тільки природною звичкою, що відрізняє культурну людину, але й гострою соціальною необхідністю, що диктується самим життям. Ніякий навчальний заклад не в змозі дати всеохоплюючих знань. Одержані в школі чи іншому навчальному закладі знання з часом задовнюються й мають бути оновленими найбільшою мірою за допомогою книги. Крім того, будучи могутнім засобом виховання, література розкриває складний світ явищ і людських почуттів, збагачує досвідом минулого, сприяє розвитку високих духовних якостей. Начитана людина, як правило, виділяється багатством і мови, і мислення.

На наше переконання, втрату зв'язків із книгою в ранньому віці неможливо компенсувати в майбутньому. Маленький читач лише вступає в життя, у нього ще немає життєвого досвіду, і книга для нього є невичерпним джерелом відомостей, у ній він знаходить відповідь на свої незліченні "чому?". Книги, прочитані в дитинстві, часто запам'ятовуються на все життя, впливають на подальший розвиток, на світосприймання, виробляють певні норми поведінки.

Ось чому важливо правильно організувати дитяче читання, спрямувати його так, щоб дитина не розгубилася в книжковому морі, щоб до її рук потрапляли найнеобхідніші книги, щоб спілкування з ними стало звичним, щоденним і, що дуже важливо, приємним заняттям. Саме дорослі повинні свідомо й цілеспрямовано виховувати в дитині інтерес до читання, починаючи з сім'ї, дитячого садка, молодших класів. Сучасні психолого-педагогічні дослідження підтверджують особливе значення ранніх періодів дитинства для формування людини. Психологічні новоутворення, що виникають на ранніх вікових ступенях, мають непересічне значення для всестороннього розвитку індивіда, вносять особливий, неповторний вклад у формування людської особистості.

Гніда Галина Петрівна – старший викладач кафедри психології Житомирського державного педагогічного інституту ім. І. Франка.

Наукові інтереси:

- пізнавальна діяльність молодшого школяра.